

Allmänna motionstiden 2012/13

Motion till riksdagen
2012/13:A303
av Josefin Brink m.fl. (V)

En sammanhållen arbetsförmedling och en aktiv arbetsmarknadspolitik

1 Innehållsförteckning

- 2 Förslag till riksdagsbeslut [2](#)
- 3 Behovet av en aktiv arbetsmarknadspolitik [4](#)
- 4 Den offentliga arbetsförmedlingen [5](#)
 - 4.1 Skärpt kontroll av arbetsgivare som tar emot subventioner [6](#)
 - 4.2 Lika villkor för kvinnor och män [7](#)
 - 4.3 Avveckla de privata coacherna och de kompletterande aktörerna [7](#)
 - 4.4 Aktiva åtgärder av hög kvalitet som leder till jobb [8](#)
 - 4.4.1 Avveckla Fas 3 [9](#)
 - 4.4.2 Anställning och utbildning istället för Fas 3 [10](#)
 - 4.5 Riktade anställningsstöd [10](#)
 - 4.5.1 Övergångsjobb [11](#)
 - 4.5.2 Stöd till lärlingsanställningar [11](#)
 - 4.5.3 Utbildningsvikariat [12](#)
 - 4.5.4 Företagsvikariat [12](#)
 - 4.6 Mer utbildning inom ramen för arbetsmarknadspolitiken [12](#)
 - 4.6.1 Mer arbetsmarknadsutbildning [13](#)
 - 4.6.2 Utbildning inom det reguljära utbildningssystemet [13](#)
- 5 Samlat ansvar för arbetsmarknadspolitiken [13](#)
- 6 Ett arbetsliv tillgängligt för alla [15](#)
 - 6.1 Brett och flexibelt stöd [15](#)

6.1.1 Tillgänglighet [16](#)

6.1.2 En myndighet bör ansvara för alla arbetshjälpmedel [17](#)

6.1.3 Lönebidrag [18](#)

6.1.4 Arbetskooperativ och övergångsanställningar [18](#)

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att alla lediga platser ska anmälas till Arbetsförmedlingen.
2. Riksdagen tillkännager som sin mening vad som anförs i motionen om Arbetsförmedlingens arbetssätt och organisering.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om skärpta krav och kontroller av arbetsgivare som tar emot subventioner och stöd.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att kvinnor och män ska ha lika tillgång till Arbetsförmedlingens program.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att systemet med de s.k. kompletterande aktörerna bör avvecklas och kontrakten med de privata s.k. jobbcoacherna avslutas.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utformningen av de arbetsmarknadspolitiska programmen.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att avskaffa arbetsmarknadsprogrammet fas 3.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ändra reglerna för nystartsjobben.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att alla subventionerade anställningar ska anvisas av Arbetsförmedlingen.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om inrättande av övergångsjobb som alternativ till fas 3.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om stöd till lärlingsanställningar.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utbildningsvikariat.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om företagsvikariat.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att kraftigt utöka antalet platser i arbetsmarknadsutbildningen och öka kvaliteten i utbildningen.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att ta bort sexmånadersgränsen för arbetsmarknadsutbildningens längd.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det ska vara möjligt att delta i reguljär utbildning med aktivitetsstöd.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om möjlighet till kompletterande högskoleutbildning för arbetssökande.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att alla inskrivna vid Arbetsförmedlingen ska ha lika tillgång till individuellt anpassade insatser.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att socialtjänstlagen bör ändras så att det uttryckligen blir förbjudet att kräva motprestationer för ekonomiskt bistånd, utöver att stå till arbetsmarknadens förfogande och vara inskriven på Arbetsförmedlingen.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utöka Arbetsmiljöverkets resurser i syfte att anställa tillgänglighetskonsulter.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en myndighet bör ges det fulla ansvaret för alla arbetshjälpmedel.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om personliga arbetshjälpmedel.
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utöka möjligheten för den som har en anställning att beviljas lönebidrag.
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att taket för lönebidragsersättningen bör höjas.

25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att möjligheten till direkt statligt stöd till sociala arbetskooperativ ska ses över.

26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om arbeten där personer med psykiska funktionsnedsättningar kan få möjlighet att prova på att arbeta under trygga former.

27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att socialförsäkringarna behöver bli mer flexibla när det gäller arbetstider och möjligheten att pröva arbete eller studier utan att riskera att falla ur försörjningssystemet.

3 Behovet av en aktiv arbetsmarknadspolitik

En aktiv arbetsmarknadspolitik är en förutsättning för en väl fungerande arbetsmarknad och för att nå målet om full sysselsättning. Att arbetslösa har goda möjligheter till försörjning, omskolning och matchning till nya arbetstillfällen skapar positiv rörlighet på arbetsmarknaden och underlättar strukturomvandling.

Under ett par decennier har den aktiva arbetsmarknadspolitikens utarmats och monterats ned.

Under 1980-talet, då vi hade full sysselsättning, användes omkring 2,5 procent av BNP till aktiva arbetsmarknadsåtgärder. Efter 1990-talskrisen och fram till finanskrisen 2008 sänktes de offentliga utgifterna på detta område kraftigt, både under socialdemokratiska regeringar och under regeringen Reinfeldt. Åren 2008 och 2009, då Sverige drabbades av den värsta krisen sedan 1990-talet, med kraftig ökning av arbetslösheten, användes endast 0,9 procent av BNP för en aktiv arbetsmarknadspolitik. I dagsläget med en arbetslöshet som närmar sig 8 procent och en långtidsarbetslöshet som mer än fördubblats på bara ett par år, ligger anslagen för aktiv arbetsmarknadspolitik fortsatt kvar på anmärkningsvärt låga nivåer.

De kraftigt minskade utgifterna beror främst på minskade satsningar på arbetsmarknadsutbildning och stöd till anställning och rehabilitering för personer med funktionsnedsättningar. Nedskärningarna vad det gäller arbetsmarknadsutbildning har varit så kraftiga att Sverige år 2008 låg väsentligt under medeltalet för tretton jämförbara europeiska länder.

Det är inte bara utgiftsnivån som har urholkats. Arbetsmarknadspolitikens inriktning. Kvalitet har fått ge vika för kvantitet.

Denna utarmning började redan under 1990-talskrisen, då volymerna i de arbetsmarknadspolitiska programmen fyrubblades. Stora ökningarna på kort tid till så liten kostnad som möjligt medförde att många medborgare fick erfarenhet av ineffektiva arbetsmarknadsåtgärder av låg kvalitet.

År 2000 infördes aktivitetsgarantin, det program som under regeringen Reinfeldt ändrats till jobb- och utvecklingsgarantin. Kvaliteten och aktiviteten inom denna typ av program är låg och utflödet till arbete litet.

Nuvarande regeringens inriktning på arbetsmarknadspolitikens består i huvudsak av social disciplinering, ökad kontroll av de arbetssökandes beteende och insatser med avskräckningseffekter. Betoningen ligger på att de arbetslösa ska söka så många jobb som möjligt och arbetsförmedlingen lägger allt mer resurser på att kontrollera de arbetssökande. Förberedande insatser, jobbcoachning och CV-skrivande är de klart dominerande inslagen i de arbetsmarknadspolitiska programmen.

I augusti 2012 var 390 000 arbetslösa inskrivna vid Arbetsförmedlingen. Av dem hade mer än hälften, 55 procent, varit utan arbete i mer än 6 månader. Närmare 100 000 personer hade varit utan arbete så länge att de blivit inskrivna i jobb- och utvecklingsgarantin och drygt 30 000 ungdomar var inskrivna i jobbgarantin för unga. Bara 4 700 arbetslösa deltog i arbetsmarknadsutbildning.

Det är hög tid att byta inriktning och satsa de resurser som krävs för en fungerande arbetsmarknadspolitik.

4 Den offentliga arbetsförmedlingen

Myndigheten Arbetsförmedlingen ansvarar för den offentliga arbetsförmedlingen och dess arbetsmarknadspolitiska verksamhet. Arbetsförmedlingen ska verka för att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt genom att effektivt sammanföra dem som söker arbete med dem som söker arbetskraft. I detta arbete ska Arbetsförmedlingen prioritera dem som befinner sig långt från arbetsmarknaden. Arbetsförmedlingens verksamhet ska bidra till att stadigvarande öka sysselsättningen på lång sikt.

En sammanhållen statlig Arbetsförmedling med nationell överblick är en förutsättning för en väl fungerande arbetsmarknad. Ett krav på att alla lediga platser ska anmälas till Arbetsförmedlingen skulle ge bättre överblick och bidra till ökad geografisk rörlighet. Vi vill därför att det ska införas krav på att alla lediga platser anmäls till Arbetsförmedlingen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Arbetsförmedlingen ska utgöra en integrerad del i den svenska arbetsmarknadsmodellen. Det är därför viktigt att organiserad samverkan sker med arbetsmarknadens parter på central nivå. Det måste också finnas fasta former för samverkan med arbetsmarknadens parter och andra aktörer på lokal och regional nivå.

Arbetsförmedlingen ska erbjuda relevant stöd åt alla som söker arbete vid den tidpunkt som anses lämplig i det enskilda fallet. De arbetsmarknadspolitiska insatserna måste bättre än idag anpassas till den enskilde arbetssökandes behov och förutsättningar samt bättre svara mot de behov som finns på arbetsmarknaden.

Arbetsförmedlingens personal måste användas till det som gör mest nytta. Regeringen satsar, i en tid med massarbetslöshet, mer resurser på ökad kontroll och aktivitetsrapporter. Arbetsförmedlingens viktigaste uppgift är inte att lägga skulden för arbetslösheten hos den enskilde arbetssökande. Vad som behövs är en förbättrad förmedlingsverksamhet och mer kraftfulla och riktade insatser för dem som har störst behov, som personer med kort utbildning, utomeuropeiskt födda, personer med funktionsnedsättningar och för arbetssökande som är fyllda 55 år.

Arbetsförmedlingen måste också arbeta mer med arbetsgivarkontakter, utveckla branschförmedlingar och att anordna rekryteringsmässor.

Arbetsförmedlingen ska underlätta omställning och koppla ihop lediga arbeten med arbetssökande, förbättra matchningen. Regeringen har istället lagt ökad vikt vid sökaktivitet. Det är självklart viktigt att den som är arbetslös aktivt ska söka jobb. Men att ensidigt fokusera på antalet ansökningar är direkt kontraproduktivt. Att söka ett stort antal jobb som man inte har någon realistisk möjlighet att få är demoraliserande för den sökande. Fokuseringen på sökaktivitet har också medfört att många arbetsgivare undviker att använda sig av Arbetsförmedlingen eftersom de får för många eller fel typ av sökande. I förlängningen riskerar detta leda till att allt fler lediga jobb istället tillsätts via informella kontakter, och att de som saknar sådana kontaktnät får allt sämre chanser att hitta ett jobb.

Arbetsförmedlingens uppdrag måste ändras så att mer resurser läggs på kvalitativ förmedlingsverksamhet och effektiv matchning mellan arbetssökande och lediga jobb. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4.1 Skärpt kontroll av arbetsgivare som tar emot subventioner

Ett uppmärksammat problem är att oseriösa arbetsgivare som inte lever upp till kravet på kollektivavtalsenliga villkor eller ens tecknat försäkringar för sina anställda beviljats lönebidrag och andra former av anställningsstöd. Det har bland annat medfört att anställda stått utan försäkringar när olyckor eller dödsfall inträffat.

Vänsterpartiet anser att de arbetsgivare som tar emot subventioner och stöd från arbetsförmedlingen måste följa lagar och leva upp till god sed på arbetsmarknaden. Det bör därför ställas krav på att de arbetsgivare som tar emot anställda med stöd eller praktikanter från Arbetsförmedlingen ska omfattas av kollektivavtal eller erbjuda villkor som minst motsvarar kollektivavtal i branschen.

Arbetsförmedlingen måste också skärpa efterkontrollen av att de arbetsgivare som beviljats någon form av stöd verkligen lever upp till villkoren.

Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4.2 Lika villkor för kvinnor och män

Idag är det stor skillnad mellan de åtgärder som erbjuds arbetssökande kvinnor respektive män. Kvinnor får fortfarande t.ex. inte ta del av arbetsmarknadsutbildningar i samma utsträckning som män. Det är inte acceptabelt att kvinnor inte erbjuds samma möjligheter till omskolning och andra stöd för att hitta ett arbete som män. Arbetsförmedlingen måste därför se över både utbud och anvisningar till arbetsmarknadsutbildningar och andra aktiva åtgärder så att kvinnor och män får lika tillgång till programutbudet. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4.3 Avveckla de privata coacherna och de kompletterande aktörerna

Regeringen har satsat stort på så kallade jobbcoacher. Ett stort antal företag har anlåtats. Några av dem har visat sig ägna sig åt olika former av ovetenskapliga terapimetoder och andra har visat sig drivas av personer med konkurser, skatteskulder och ekonomiska brott i bagaget. Det är extra anmärkningsvärt att staten finansierar verksamheter, som aldrig skulle få statligt stöd om de bedrevs som hälso- och sjukvård.

Det finns vare sig teoretiska resonemang eller empiriska studier som talar för att det ger någon positiv effekt att ha en stor del av deltagare i jobbgarantin för unga och jobb- och utvecklingsgarantin hos privata kompletterande aktörer.

Riksrevisionen och Inspektionen för Arbetslöshetsförsäkringen har påpekat att det är svårt att upphandla kompletterande aktörer, att mäta kvalitet och att kontrollera utförandet. Arbetsförmedlingens myndighetsutövning har inte heller säkerställts och för enskilda arbetssökande har rättssäkerheten och integriteten blivit lidande.

Förmedlingsverksamheten är en viktig del av den aktiva arbetsmarknadspolitiken. Den sköts bäst i Arbetsförmedlingens egen verksamhet som går att kontrollera och utvärdera.

Systemet med de s.k. kompletterande aktörerna bör avvecklas och kontrakten med de privata s.k. jobbcoacherna avslutas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4.4 Aktiva åtgärder av hög kvalitet som leder till jobb

Idag placeras alla arbetslösa efter en viss i förväg bestämd tid i någon av massåtgärderna; jobb- och utvecklingsgarantin eller jobbgarantin för unga. Deltagarna ska i dessa ägna sig åt olika typer av aktiviteter vid förutbestämda tidpunkter. De som inte lyckats ta sig ur jobb- och utvecklingsgarantin inom 450 dagar förs över till den tredje fasen. Regeringen gör nu, i stor skala, det som allianspartierna tidigare beskyllt socialdemokratiska regeringar för att göra – gömmer undan arbetslösa i arbetsmarknadspolitiska åtgärder. En majoritet av deltagarna i dessa åtgärder får dessutom inga aktiva insatser för att öka sina möjligheter att få jobb. Endast 4 procent av deltagarna i massgarantierna har i september 2012 tillgång till utbildning och mindre än en femtedel får ta del av någon annan aktiv åtgärd utöver vad Arbetsförmedlingen ska erbjuda alla arbetslösa. Den nuvarande politiken får inte ens stöd av regeringens egen långtidsutredning. Utredarna är kritiska till garantiernas stora dominans. Även Riksrevisionen har varnat för de kraftigt ökade volymerna i denna typ av program.

Arbetsförmedlingens egen rapport visar att ju längre tid du varit i garantin desto mindre sannolikt är det att du lämnar den för ett arbete.

Ett särskilt problem är att det inte går att utvärdera garantiprogrammen eftersom alla individer går in i dem vid ett och samma tillfälle. Det finns därför ingen kontrollgrupp.

Det vore rimligare att var och en får rätt insats vid rätt tidpunkt. Arbetsförmedlingen bör systematiskt försöka identifiera vilka som riskerar att bli långtidsarbetslösa och vilka som antas hitta ett jobb fort och anpassa insatserna utifrån det så att varje enskild arbetssökande får de åtgärder som passar bäst.

Vi vill avveckla de rigida garantiprogrammen och istället satsa på aktiva åtgärder med högre kvalitet som stärker de arbetssökandes möjligheter till anställning.

Arbetsförmedlingen ska ha större frihet att erbjuda arbetslösa aktiva insatser som yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning, utbildning i det reguljära utbildningssystemet och riktade anställningsstöd vid den tidpunkt som efter en individuell bedömning anses lämpligt, utan att invänta en fast tidsgräns. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4.4.1 Avveckla Fas3

Den som efter ungefär 3 år av arbetslöshet inte lyckats få ett nytt jobb placeras i jobb- och utvecklingsgarantins tredje fas, Fas 3, och ska idag anvisas "varaktig samhällsnyttig sysselsättning", motsvarande hela sitt arbetsutbud. I augusti 2012 var närmare 32 000 personer hänvisade till Fas 3 och antalet stiger månad för månad.

Den som deltar i Fas 3 har ingen anställning eller lön. Anordnarna, offentliga arbetsgivare, privata företag och ideella organisationer får däremot 4 500 kr/månad i bidrag från staten för varje deltagare de tar emot. Det är mer än vad en del deltagare får i ersättning.

Fas 3 har blivit en lukrativ marknad för dem som har som affärsidé att tjäna pengar på arbetslösheten. Tanken är att deltagarna i Fas 3 ska utföra sådana arbetsuppgifter som annars inte skulle bli utförda och som kan ses som kvalitetshöjande. Praktiken har visat att deltagare utnyttjas för att utföra ordinarie arbetsuppgifter som oavlönad arbetskraft. I andra fall erbjuds Fas 3-deltagare inte någon meningsfull sysselsättning över huvudtaget, utan får bara sitta av tiden för att anordnaren ska kunna få bidrag. Möjligheten att delta i någon form av utbildning är starkt begränsad för dem som har skrivits in i Fas 3. Programmet har blivit en slutstation som mycket sällan leder till anställning.

Vår principiella inställning är att den som arbetar ska ha anställning och lön. Det är förkastligt att staten tvingar långtidsarbetslösa att arbeta utan lön. Exploatering av människor är inbyggd i själva åtgärden. Det är en kränkning av den enskildes rätt att få skälig ersättning för sitt arbete och ett flagrant exempel på regeringens beredvillighet att använda utsatta människor i syfte att dumpa löner och arbetsvillkor. Eftersom deltagarna inte är anställda och står under hot om att bli av med sitt aktivitetsstöd eller försörjningsstöd är möjligheterna att ställa krav eller framföra kritik i praktiken mycket små. Utsattheten är i det närmaste total.

Det har inte heller kunnat visas att åtgärden har några positiva arbetsmarknadseffekter. Regeringen skriver själv i budgetpropositionen för 2013 att övergångarna från Fas 3 till den reguljära arbetsmarknaden är mycket få. Av alla arbetsmarknadspolitiska åtgärder som prövats är Fas 3 den som rimligen tränger undan flest reguljära jobb. Varför anställa någon när det går att få arbete utfört gratis och dessutom få 4 500 kronor i bidrag varje månad?

Jobb- och utvecklingsgarantins Fas 3 bör därför avvecklas helt. Inga nya anvisningar ska ske och de som redan är placerade i Fas 3 ska istället erbjudas aktiva insatser utformade utifrån den enskildes behov. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4.4.2 Anställning och utbildning istället för Fas3

Långtidsarbetslösa är inte en homogen grupp och därför behövs flera vägar ut ur Fas 3 och vidare in i arbetslivet. Vi vill därför satsa brett på olika insatser. Vi föreslår att Fas 3-deltagare erbjuds meningsfullt arbete till kollektivavtalsenliga villkor i nyinrättade övergångsjobb i offentligt finansierad verksamhet och ideella organisationer eller yrkesutbildning inom ramen för arbetsmarknadsutbildningen, yrkeshögskolan, yrkesvux eller som anställd lärling. De bör också ges möjligt att med rimliga ekonomiska villkor läsa in grundskole-, gymnasie- eller högskolekurser för att öka sina chanser på arbetsmarknaden.

Även andra individuellt anpassade åtgärder kan bli aktuella och några kommer själva att finna en plats på den reguljära arbetsmarknaden. Hittills har dock mycket få personer lämnat Fas 3 för ett arbete utan stöd. Därför behövs bättre arbetsmarknadsinsatser.

I våra motioner Utgiftsområde 14, 15 och 16 (2012/13:V500, V509 och V509) anslår vi medel för alternativa insatser för samtliga Fas 3-deltagare, totalt 19 500 platser per år i subventionerade anställningar och 13 500 utbildningsplatser reserveras för dem som har deltagit i Fas 3.

4.5 Riktade anställningsstöd

Forskning har visat att ju mer lik en ordinarie anställning en arbetsmarknadspolitisk insats är desto bättre effekt har den. Ur denna aspekt är anställningsstöd en bra insats. Ett problem med sådana är dock att de har stor undanträngningseffekt. Det problemet blir dock mycket mindre om stödet riktas in mot långtidsarbetslösa som inte i någon större utsträckning konkurrerar om de befintliga arbetstillfällena.

Till skillnad från regeringen anser vi att subventionerade anställningar ska anvisas av Arbetsförmedlingen. Vi vill därför ändra reglerna för Nystartsjobben så att de i fortsättningen ska anvisas av Arbetsförmedlingen, godkännas av berörd facklig organisation och att anställnings- och lönevillkoren ska vara i enlighet med kollektivavtal. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Regelverket och subventionsgraderna i de olika formerna av anställningsstöd behöver ses över. Vi vill satsa mer på anställningsstöd riktad till dem som har svårast att få en ny anställning. Det ska vara möjligt för Fas 3-deltagare att ta del av befintliga anställningsstöd. Alla subventionerade anställningar ska anvisas av Arbetsförmedlingen, efter godkännande av berörd facklig organisation. Arbetsförmedlingen ska också ha ansvar för att kontrollera att lön och arbetsvillkor är kollektivavtalsenliga. Detta bör riksdagens som sin mening ge regeringen till känna.

4.5.1 Övergångsjobb

Vi vill inrätta 14 000 årsplatser under perioden 2013–2015 i det vi kallar övergångsjobb. Dessa anställningar liknar de tidigare Plusjobben men reserveras för dem som varit anvisade till Fas 3 och som behöver ett övergångsjobb för att finna sin plats på den reguljära arbetsmarknaden. Anställningar ska kunna ske inom stat, kommun, landsting eller entreprenör anlita av dessa organisationer samt i ideella organisationer. Tanken är att övergångsjobbet ska få pågå i högst 2 år. Om anställningen inte kan övergå i en osubventionerad anställning ska en ny prövning av vilken insats som är den mest lämpliga ske. Deltagarna ska ha lön enligt kollektivavtal. Anställningsstödet är 100 procent upp till minimilönenivå enligt gällande kollektivavtal. Den bidragsgrundande lönekostnaden omfattar bruttolön inklusive sjuklön och semesterlön samt sociala avgifter och premier för försäkringar. Stöd för merkostnader kan lämnas med högst 100 kronor per dag. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4.5.2 Stöd till lärlingsanställningar

Sverige behöver fler yrkesutbildade arbetare och i ett föränderligt arbetsliv är det nödvändigt att goda förutsättningar skapas för livslångt lärande. Vänsterpartiet ser därför gärna fler lärlingsanställningar. Det ökar möjligheterna för vuxna att skaffa sig en kvalificerad yrkesutbildning. Lärlingsanställningar är bra både för lärlingen som har anställning och lön under utbildningen till ett yrke som det finns behov av på arbetsmarknaden och för företaget som anställer. Anställningen tillför motivation för en så bra utbildning som möjligt såväl hos lärlingen som hos arbetsgivaren.

För att uppmuntra till lärlingsanställningar inom bristyrken vill vi satsa på anställningsstöd och bidrag till handledartillägg. Det är i dag brist på t.ex. byggnadsplåtslagare, VVS-montörer och betongarbetare. En satsning på stöd till anställning av lärlingar är en långsiktig investering.

Vi vill att arbetsgivare som anställer en arbetslös som lärling ska kunna få stöd till halva lönekostnaden samt bidrag till handledartillägg. Stödet ska kunna betalas ut under det första lärlingsåret. Stödet ska kunna omfatta såväl företagsrekryterade lärlingar, som genomgår hela sin yrkesutbildning som anställd, som färdigutbildning för dem som har examen från yrkesförberedande gymnasieprogram.

Lärlingarna ska garanteras handledning. Parterna ska vara med och utforma utbildningen och kontrollera att dess kvalitetsmål uppnås. Anställnings- och utbildningsbevis ska upprättas och villkoren för lärlingarna ska regleras i kollektivavtal mellan parterna. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4.5.3 Utbildningsvikariat

Äldre- och handikappomsorg samt psykiatri är områden där det finns ett stort behov av både grund- och vidareutbildning av de anställda. En stor andel av personalen inom dessa omsorgsverksamheter saknar relevant yrkesutbildning. Samtidigt är många av dem som genomgått det yrkesförberedande omvårdnadsprogrammet utan jobb. Den som blir arbetslös direkt efter gymnasieskolan har sämre chanser på arbetsmarknaden även på lång sikt. Det är därför viktigt att underlätta arbetsmarknadsinträdet. Även långtidsarbetslösa behöver fler vägar till arbete. Vi har nu ett utmärkt tillfälle att kombinera detta med ett kunskapslyft i välfärden. Vi vill därför införa utbildningsvikariat, som en arbetslös kan få då en anställd genomgår utbildning. Tanken är att kommuner som anställer en arbetslös som utbildningsvikarie ska få anställningsstöd med 80 procent av lönekostnaden samt merkostnadsersättning. Detta bör riksdagen som sin mening regeringen till känna.

4.5.4 Företagsvikariat

Det är ofta lättare för den som har ett arbete att starta eget än för den som är arbetslös. Vi vill därför att den som får tjänstledigt för att starta eget ska kunna få stöd för start av näringsverksamhet under förutsättning att arbetsgivaren anställer en arbetslös som vikarie. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4.6 Mer utbildning inom ramen för arbetsmarknadspolitiken

Kunskapshöjande och utvecklande arbetsmarknadsåtgärder, som i stor utsträckning leder till anställning, har fått stryka på foten under regeringen Reinfeldt. Arbetsmarknadsutbildningen har minskats drastiskt och existerande utbildningar inom det reguljära utbildningssystemet utnyttjas inte för de arbetsmarknadspolitiska insatserna.

4.6.1 Mer arbetsmarknadsutbildning

Regeringen har skurit ned kraftigt på arbetsmarknadsutbildningen. Arbetsmarknadsutbildning är en arbetsmarknadspolitisk åtgärd som i stor utsträckning leder till varaktig anställning. Utbildningen kan också riktas in på områden där det riskerar uppstå flaskhalsar och brister och underlättar därmed strukturuomvandling.

Det finns goda skäl att utöka arbetsmarknadsutbildningen under en lågkonjunktur under förutsättning att kvaliteten kan upprätthållas, utbildningen har rätt inriktning och att de arbetslösa som har störst nytta av utbildningen väljs ut. Arbetslösa som med stor sannolikhet skulle vara arbetslösa under programtiden oavsett om de utbildas eller söker arbete på heltid står då bättre rustade när konjunkturen vänder.

Vi vill därför kraftigt utöka antalet platser i arbetsmarknadsutbildningen och öka kvaliteten i utbildningen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Det är en visserligen dyr, men effektiv åtgärd för att möta strukturförändringar och göra människor bättre rustade för att återetablera sig på arbetsmarknaden.

Vi vill att det ska gå att få en fullständig yrkesutbildning genom att delta i arbetsmarknadsutbildning. Därför vill vi ta bort den 6-månadersgräns för utbildningens längd som regeringen har infört. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4.6.2 Utbildning inom det reguljära utbildningssystemet

Idag utnyttjas inte det reguljära utbildningssystemet inom arbetsmarknadspolitiken. Vi vill att det ska vara möjligt att delta i reguljär utbildning med aktivitetsstöd i de fall där den enskilde arbetslöse

personen och Arbetsförmedlingen är överens om att det är den bästa vägen till en framtida varaktig anställning. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vi vill att Arbetsförmedlingen ska kunna använda sig av platser vid universitet och högskolor för att den som redan har en högskoleutbildning ska kunna göra kompletteringar som underlättar arbetsmarknadsetablering. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

5 Samlat ansvar för arbetsmarknadspolitiken

Regeringens nedmontering av arbetslöshetsförsäkringen har lett till ett kraftigt ökat bidragsberoende. Två tredjedelar av de inskrivna vid Arbetsförmedlingen saknar idag rätt till arbetslöshetsersättning. I gengäld tvingas allt fler söka försörjningsstöd hos kommunerna på grund av arbetslöshet. Värst är situationen för unga och utrikesfödda som aldrig har haft en fast förankring på arbetsmarknaden. Arbetslöshet är idag det klart vanligaste skälet att få försörjningsstöd. Bland unga med försörjningsstöd är det en majoritet som får det på grund av arbetslöshet.

Arbetslösa med försörjningsstöd måste oftast ha kontakter med både socialtjänsten och Arbetsförmedlingen och i vissa fall även Försäkringskassan. De har inte lika tillgång till Arbetsförmedlingens program som de som har arbetslöshetsersättning. Många kommuner bedriver därför egna lokala arbetsmarknadsprogram parallellt med Arbetsförmedlingens. Ingen heltäckande forskning om de kommunala arbetsmarknadsprogrammen finns, men de sammanställningar som gjorts tyder på att kvaliteten och effektiviteten är mycket varierande, och generellt sämre än i arbetsförmedlingens program. Många kommuner ställer krav på motprestationer av arbetslösa, krav som många gånger kan ifrågasättas. Det är tydligt att socialtjänstlagen behöver förtydligas på den punkten, inte minst ur rättssäkerhetsperspektiv.

Det är inte rimligt att staten på detta sätt vältrar över kostnader och ansvar för arbetslösheten på kommunerna. Istället för de skärpta villkor för försörjningsstöd som regeringen aviserar i budgetpropositionen för 2013, bör staten avlasta kommunerna och återta ansvaret för arbetsmarknadspolitiken.

Vänsterpartiet anser att grundförsäkringen i arbetslöshetsförsäkringen ska förändras så att den omfattar fler än idag. Om fler har arbetslöshetsersättning kan de kommunala arbetsmarknadsprogrammen avvecklas och alla arbetssökande istället erbjudas likvärdigt stöd från Arbetsförmedlingen. Vi utvecklar våra förslag om grundförsäkringen i motion 2012/13:V502 En arbetslöshetsförsäkring som ger trygghet i omställning.

Alla inskrivna vid Arbetsförmedlingen, oavsett försörjning, ska garanteras lika tillgång till individuellt anpassade insatser. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Socialtjänstlagen bör ändras så att det uttryckligen blir förbjudet att kräva motprestationer för ekonomiskt bistånd, utöver att stå till arbetsmarknadens förfogande och vara inskriven på Arbetsförmedlingen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

6 Ett arbetsliv tillgängligt för alla

Varje enskild medborgare har rätt till arbete. Det står i artikel 6 i FN:s konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. I rätten till arbete inbegrips allas rätt till möjlighet att förtjäna sitt uppehälle genom arbete. Förutom denna rätt ska vi medborgare också, enligt artikel 9, ha rätt till social trygghet. I den nya FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, artikel 27 om arbete och sysselsättning, inskräps detta ytterligare genom att staterna ska skydda och främja förverkligande av rätten till arbete genom att vidta ändamålsenliga åtgärder, däribland lagstiftning.

Full sysselsättning är målet för Vänsterpartiets ekonomiska politik. När full sysselsättning råder finns det plats för alla som vill och kan arbeta. Med den massarbetslöshet som nu råder kan arbetsgivare fritt välja och vraka i den stora skaran av arbetssökande. Många blir mer eller mindre permanent

utslagna från arbetsmarknaden. Förutom det personliga lidande som denna orätt skapar är det dålig hushållning med samhällets resurser.

En grupp som särskilt märkt av det hårdnande klimatet i arbetslivet är människor med funktionsnedsättningar. Sysselsättningsgraden har minskat drastiskt och arbetslösheten bland personer med funktionsnedsättning har fördubblats sedan 1990.

I åldersgruppen 16–64 år är det närmare en miljon människor som har någon form av funktionsnedsättning. För ungefär hälften medför funktionsnedsättningen också nedsatt arbetsförmåga.

Arbetslösheten bland personer med funktionsnedsättning som innebär nedsatt arbetsförmåga är avsevärt högre än för personer med funktionsnedsättning utan nedsatt arbetsförmåga och för personer utan funktionsnedsättning. Endast omkring hälften av de vars funktionsnedsättning medför nedsatt arbetsförmåga ingår i arbetskraften. Det är ett stort slöseri med mänskliga resurser.

Insatser i syfte att underlätta arbetsmarknadsinträdet och att skapa en arbetsmarknad där alla har möjlighet att ta plats är därför högt prioriterat.

6.1 Brett och flexibelt stöd

Personer med funktionsnedsättningar är inte en homogen grupp. Det måste därför finnas en bredd och flexibilitet i de stöd och insatser som erbjuds. För någon är snabbare tillgång till ett relativt enkelt hjälpmedel det enda som behövs. För andra handlar det om särskilda anställningar med hög grad av subvention. Vi vill både bredda de insatser som erbjuds och satsa mer resurser på dem.

6.1.1 Tillgänglighet

För att arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättningar ska vidgas behövs en generellt ökad tillgänglighet, bättre kunskaper om funktionsnedsättningar, intensifierade informationsinsatser och framför allt ändrade attityder hos arbetsgivarna. Många presumtiva arbetsgivare saknar kännedom om vad olika funktionsnedsättningar innebär. Många saknar också kunskap om vilka stöd och hjälpmedel som finns att tillgå. Det behövs därför särskilda arbetsförmedlare med fördjupade kunskaper om funktionsnedsättningar som kan informera och utbilda arbetsgivare.

I arbetsmiljölagen anges att arbetsförhållandena ska anpassas till människors olika förutsättningar i fysiskt och psykiskt avseende. Det är en tydlig markering att det inte är människorna det är fel på utan arbetsplatserna. Problemet är att arbetsmiljölagen bara gäller dem som redan är på arbetsplatsen. För att öppna upp arbetslivet för personer med funktionsnedsättning krävs därför generella insatser för ökad tillgänglighet.

I juni 2012 beslutade riksdagen att bristande tillgänglighet ska införas i diskrimineringslagstiftningen. Syftet med en sådan lagstiftning är inte i första hand att få till stånd enskilda rättsprocesser, utan att sätta fart på arbetet att göra samhällslivets alla delar tillgängligt. Vi utgår från att regeringen snarast återkommer med ett lagförslag i enlighet med riksdagens beslut.

För att lagstiftningen ska få önskad effekt kommer det att krävas både informationsverksamhet och konkreta åtgärder för att nå upp till lagens krav. Inte minst gäller detta i arbetslivet. Vi föreslår därför en tillfällig satsning under tre år på tillgänglighetskonsulter. Dessa ska anställas av Arbetsmiljöverket och arbeta med informations- och inspektionsarbete samt ge handfasta råd till arbetsgivare för hur man når målen om skälig tillgänglighetsnivå på arbetsplatsen. Satsningen är ett komplement till det arbete som redan pågår på Arbetsmiljöverket, där tillgänglighetsperspektivet ska införlivas i det ordinarie inspektions- och föreskriftsarbetet.

Satsningen kan jämföras med den informations- och utbildningsinsats som gjordes då jämställdhetslagen trädde i kraft. Precis som den gången är det rimligt att samhället ansvarar för att arbetsgivare får den kunskap de behöver för att kunna leva upp till lagens krav.

Arbetsmiljöverket bör ges utökade resurser i syfte att kunna anställa tillgänglighetskonsulter. Detta bör riksdagens som sin mening ge regeringen till känna.

6.1.2 En myndighet bör ansvara för alla arbetshjälpmedel

Ansvaret för att stödja personer med funktionsnedsättning i olika arbetsmarknadsrelaterade frågor är idag uppdelat mellan Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan. Uppdelningen mellan de två myndigheterna ställer till bekymmer. Den orsakar bland annat skilda tolkningar av regelverken och olika behandling av samma person. Samarbetet mellan myndigheterna är idag inte tillräckligt för att tillgodose och utveckla den enskildes rehabiliteringsmöjligheter eller för att underlätta för den enskilde personen.

Den nuvarande uppdelningen av ansvar mellan de båda myndigheterna gör att processen kring arbetstekniska hjälpmedel och arbetsplatsanpassning är orättvis, onödigt byråkratisk och komplicerad för den enskilde personen.

I Arbetsförmedlingens nationella samråd med företrädare för personer med olika funktionsnedsättningar har det förts fram att Försäkringskassan har haft svårt att bygga upp en fungerande organisation kring hjälpmedelshanteringen och att myndighetens kompetens på området har urholkats med tiden. Det är också vanligt att Försäkringskassan inte beviljar hjälpmedel som Arbetsförmedlingens utredning har rekommenderat. Försäkringskassan hänvisar också oftare till arbetsgivarnas ansvar och beviljar allt mer sällan de arbetsanpassningar som är nödvändiga för den enskildes möjlighet att arbeta.

En myndighet bör därför ges det fulla ansvaret för alla arbetshjälpmedel. Ansvaret ska omfatta alla personer med funktionsnedsättning oavsett om personen har arbete, söker arbete eller är placerad i en arbetsmarknadspolitisk åtgärd. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Arbetsmarknaden för unga med behov av arbetshjälpmedel ser likadan ut som för andra unga; allt oftare är de jobb som erbjuds provanställningar eller kortare visstidskontrakt. Förutom den generella otrygghet det innebär, kan dagens byråkratiska hantering av arbetshjälpmedel innebära att en kortare anställning hinner upphöra innan hjälpmedlet beviljats och finns på plats. Det är en ohållbar ordning. Det måste bli möjligt att bevilja personliga arbetshjälpmedel så att de kan finnas till hands när en anställning börjar. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vi anslår också mer resurser till moderna och flexibla arbetshjälpmedel, se utgiftsområdesmotion 2012/13:V500.

6.1.3 Lönebidrag

Lönebidrag är viktiga för att skapa fler arbeten för personer som behöver särskilt stöd för att kvarstå på eller få ett fotfäste på arbetsmarknaden. Särskilt i nuvarande läge, med hög arbetslöshet, är det angeläget att investera i människors möjligheter att stanna kvar i arbete och säkerställa att de inte hamnar i utanförskap genom arbetslöshet. Vi vill därför utöka möjligheten för den som har en anställning och drabbas av en funktionsnedsättning att beviljas lönebidrag för att kunna stanna kvar på sin arbetsplats. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Dessutom behöver taket för lönebidragsersättningen höjas. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Löneutvecklingen har sedan länge sprungit ifrån taket på 16 700 kronor i månaden. Det gör dels arbetsgivare mer tveksamma till att anställa personer med lönebidrag, dels bidrar det till dålig löneutveckling för lönebidragsanställda. I motion V500 föreslår vi att lönebidragstaket höjs med 2 000 kronor per månad i ett första steg. Det innebär att lön upp till 18 700 kronor får ligga till grund för bidraget. Samma takhöjning sker för Skyddat arbete hos offentlig arbetsgivare (OSA), utvecklingsanställning och Trygghetsanställning.

6.1.4 Arbetskooperativ och övergångsanställningar

Personer med psykiska funktionsnedsättningar eller beroendeproblematik har det ofta särskilt svårt att finna en plats i arbetslivet. För personer med psykisk ohälsa eller beroendeproblematik kan arbete vara rehabiliterande i sig. Det kan dock vara svårt att prestera på topp från dag ett och alla dagar framöver. Det behövs stöd för att bli frisk. Sociala arbetskooperativ som t.ex. Basta har bedrivit framgångsrikt arbete med detta.

Sociala arbetskooperativ har visat sig nå goda resultat med ökad livskvalitet för dem som deltagit i dem. Kostnaden är dessutom låg jämfört med traditionella behandlingsmetoder. Verksamhetsformen ger möjligheter för personer som annars har mycket små chanser att få anställning eller starta eget. De som deltar i kooperativen utför riktiga arbeten med riktigt ansvar. Kombinationen rehabilitering och arbete har visat sig effektiv.

Sociala arbetskooperativ kan utgöra ett bra alternativ för att skapa arbete även åt personer med funktionsnedsättningar. Vi vill att möjligheten till direkt statligt stöd till sociala arbetskooperativ ska ses över. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Det finns också andra verksamheter som visat sig fungera för att personer med psykiska funktionsnedsättningar ska kunna få in en fot på arbetsmarknaden, t.ex. den verksamhet som Fountain House arbetar med. Vi vill att Arbetsförmedlingen får i uppdrag att tillsammans med intresseorganisationer se över förutsättningarna för att teckna avtal med olika anordnare om arbeten där personer med psykiska funktionsnedsättningar kan få möjlighet att prova på att arbeta under trygga former. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

För att fler ska kunna erbjudas möjlighet att delta i denna verksamhet behöver också socialförsäkringarna bli flexiblarare när det gäller arbetstider och möjligheten att pröva arbete eller studier utan att riskera att falla ur försörjningssystemet. Det måste finnas utrymme för att kunna misslyckas både en och två gånger utan att riskera att falla ur trygghetssystemen. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 14 augusti
2012

Josefin Brink (V)

Ulla Andersson (V)

Christina Höj Larsen (V)

Jacob Johnson (V)

Rossana Dinamarca (V)

Wiwi-Anne Johansson (V)

Sveriges riksdag
100 12 Stockholm

Telefon: 08-786 40 00 (växel)
Frågor om riksdagen

Telefon: 020-349 000

E-post: riksdagsinformation@riksdagen.se